

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС;
ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО**

УДК 342.56:35

БОЙКО В.П.

**ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДОВОЇ ВЛАДИ УКРАЇНИ**

У статті визначено адміністративно-правове забезпечення ефективності функціонування судової влади України як регламентованої законодавством діяльності судової публічної адміністрації, яка здійснюється шляхом прийняття публічних приписів, координування суб'єктів публічної адміністрації та вчинення інших владно-розпорядчих дій, що спрямовані на реальну ефективність і створення належних умов для функціонування судової влади з метою захисту прав, свобод і законних інтересів осіб, суспільства та держави.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, ефективність, зміст, публічна адміністрація, судова влада.

В статье определено административно-правовое обеспечение эффективности функционирования судебной власти Украины как регламентированной законодательством деятельности судебной публичной администрации, которая осуществляется путем принятия публичных предписаний, координации субъектов публичной администрации и совершения других властно-распорядительных действий, направленных на реальную эффективность и создание условий для функционирования судебной власти с целью защиты прав, свобод и законных интересов лиц, общества и государства.

Ключевые слова: административно-правовое обеспечение, публичная администрация, содержание, судебная власть, эффективность.

The article defines the administrative and legal provision effective functioning of the judiciary Ukraine as activities of the judicial of the public administration, which is performed by adopting public provisions, coordination of other entities of public administration, and committing other administrative actions, directed at real efficiency and creating proper conditions for functioning of the judiciary to protect the rights, freedoms and legitimate interests of persons, society and state.

Key words: administrative and legal provision, content, efficiency, judiciary, public administration.

Актуальність теми. Судова влада є самостійною та незалежною гілкою влади, яка функціонує з метою забезпечення прав, свобод і законних інтересів осіб, суспільства та держави загалом. В умовах проведення судової реформи органи судової влади перебувають у площині змін, спрямованих на євроінтеграцію. Такі зміни певною мірою спрямовані на належне забезпечення судочинства, адже стан адміністративно-правового забезпечення судової влади перебуває не на високому рівні, що негативно впливає на рівень здійснення судочинства і на ефективність функціонування правосуддя загалом.

Отже, для забезпечення ефективності захисту порушених прав, свобод і законних інтересів фізичних і юридичних осіб виникає необхідність визначення поняття та дослідження змісту адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади України.

© БОЙКО В.П. – кандидат юридичних наук, докторант (Науково-дослідний інститут публічного права)

Огляд останніх досліджень. До проблематики визначення змісту адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади зверталися такі вчені-юристи: С. Бондар, А. Борко, О. Гумін, О. Дручек, Р. Ігонін, І. Ієрусалімова, О. Клименко, Я. Лазур, Н. Литвин, А. Олійник, І. Прошута, К. Степаненко, К. Толкачев та інші. Проте аналізованим нами питанням вони приділяли увагу лише побічно, досліджуючи інші, більш загальні, спеціальні чи суміжні виклики.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі праць вчених-юристів визначити й окреслити поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади України.

Виклад основних положень. Однією із провідних категорій у вітчизняній юриспруденції є поняття адміністративно-правового забезпечення. Під час нашого дослідження необхідно визначити поняття та зміст адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади України. Для досягнення мети треба визначити такі основні категорії, як «забезпечення», «правове забезпечення» й «адміністративно-правове забезпечення». Відповідно до тлумачення словника, «забезпечення – задоволення когось, чогось у якихось потребах, створення надійних умов для здійснення чого-небудь; гарантування чогось: забезпечення промисловості енергоносіями, забезпечення міцного миру; матеріальні засоби до існування: матеріальне забезпечення, пенсійне забезпечення, соціальне забезпечення» [16, с. 400]. З другого боку, забезпечення – це надання або створення матеріальних засобів; охорона кого-, чого-небудь від небезпеки; гарантування чогось [15].

Отже, поняття «забезпечення» тлумачні словники трактують як умови гарантування чого-небудь.

Щодо визначення «правове забезпечення», то теоретики права розуміють його як здійснюване державою за допомогою правових норм, приписів і сукупності засобів упорядкування суспільних відносин, їх юридичне закріплення, охорону, реалізацію та розвиток [9, с. 392]. На думку теоретика А. Олійника, правове забезпечення – це вплив на права і свободи громадян за допомогою певних юридичних засобів, насамперед норм права [11, с. 55]. Науковець К. Толкачев поняття правового забезпечення розуміє як діяльність державних органів, громадських організацій, посадових осіб і громадян щодо здійснення своїх функцій, компетенцій, обов'язків з метою створення оптимальних умов для суворої, неухильної реалізації правових приписів та правомірного здійснення прав і свобод; результат цієї діяльності, що виражається в реалізації правових приписів, прав і свобод громадян [14, с. 100].

Отже, врахувавши позиції теоретиків права, правове забезпечення – це регламентована і передбачена законодавством діяльність держави, яка спрямована на реалізацію прав, свобод і законних інтересів її громадян.

Проблематика визначення поняття адміністративно-правового забезпечення цікавила багатьох вчених. Так, науковець О. Гумін зазначає, що адміністративно-правове забезпечення варто розглядати в широкому та вузькому розуміннях. У широкому розумінні адміністративно-правове забезпечення – це упорядкування суспільних відносин уповноваженими на те державою органами, їх юридичне закріплення за допомогою правових норм, охорона, реалізація і розвиток. Вузьке визначення адміністративно-правового забезпечення буде змінюватися залежно від того, про які суспільні відносини йдеться [4, с. 50].

Під час дослідження адміністративно-правового забезпечення в різних сферах суспільства вчені по-різному визначали поняття відповідного забезпечення. Так, І. Ієрусалімова розкриває адміністративно-правове забезпечення прав і свобод людини та громадянина як повноту регулювання за допомогою норм адміністративного права суспільних відносин, що виникають для та в процесі їхньої реалізації, а також надання за допомогою таких норм відповідних гарантій, які разом з іншими правовими та неправовими гарантіями утворюють стійку систему можливостей користування правовими цінностями в державі [7, с. 14]. Адміністративно-правове забезпечення у сфері господарювання О. Клименко окреслює як здійснюване державою за допомогою спеціальної системи упорядкування суспільних відносин їх юридичне закріплення, реалізацію, охорону, захист і відновлення, тобто діяльність органів державної влади, спрямовану на регламентацію, створення якнайбільш сприятливої атмосфери, фактичне втілення, усунення перешкод, боротьбу з невиконанням обов'язків і зловживанням правами і свободами в господарській діяльності, гарантування нормальної реалізації громадянами конституційних прав і свобод людини та громадянина, відновлення їх первинної якості щодо сфери господарювання [8, с. 12].

Більш спеціально поняття адміністративно-правового забезпечення прав і свобод громадян України за кордоном розглядає К. Степаненко, що визначає таку категорію як регламентовану нормами національного законодавства діяльність органів державної влади, зміст якої становлять створення умов для реалізації, охорони та захисту прав громадян України, які перетинають державний кордон або перебувають на території іноземної держави, за допомогою адміністративно-правових засобів [13, с. 14]. О. Дручек характеризує поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дітей органами внутрішніх справ України як здійснюваний ними в межах визначеної законом компетенції за допомогою спеціального механізму вплив на суспільні відносини з метою захисту, охорони, відновлення прав, свобод та інтересів дитини, а також профілактики і припинення їх порушень [5, с. 127].

Отже, аналізуючи різні позиції вчених-адміністративістів, можна зазначити, що адміністративно-правове забезпечення загалом – це сукупність певних дій публічної адміністрації, які спрямовані на створення оптимальних умов функціонування механізму держави, шляхом прийняття владно-публічних приписів, виконання розпорядчої діяльності, координування протилежних суб'єктів публічної адміністрації, здійснення інших дій організаційно-правового характеру з метою правового впливу на суспільні відносини та захисту прав, свобод і законних інтересів осіб.

Адміністративно-правове забезпечення у сфері судочинства було об'єктом різних наукових досліджень, зокрема, С. Бондар організаційні заходи у сфері забезпечення адміністративних судів об'єднав у такі групи: правові (розроблення проектів правових актів із питань діяльності адміністративних судів); організаційно-штатні (розроблення структури адміністративних судів, кадрова робота); охоронно-профілактичні (забезпечення додержання особами, що знаходяться в суді, встановлених правил, виконання ними розпоряджень головуючого в судовому засіданні, підтримання громадського порядку в суді, припинення проявів неповаги до суду, а також охорона приміщень суду, виконання функцій щодо державного захисту суддів, працівників суду, гарантування безпеки учасників судового процесу); фінансові (розроблення і затвердження єдиних нормативів фінансового забезпечення судів); матеріально-технічні (капітальний ремонт, реконструкція та нове будівництво приміщень судів, а також низка інших витрат, пов'язаних із діяльністю судів); інформаційні (забезпечення судів нормативно-правовими актами, науковою й іншою спеціальною літературою, матеріалами судової практики, даними статистики тощо); організаційно-технічні (забезпечення судів необхідними технічними засобами фіксування судового процесу); науково-методичні (попередній розгляд проектів постанов правових актів, надання висновків щодо проектів законодавчих актів і з інших питань діяльності судів, підготовка яких потребує наукового забезпечення, розроблення методичних матеріалів із питань діяльності адміністративних судів) [2, с. 596]. Отже, вчений адміністративно-правове забезпечення адміністративних судів об'єднує в певні організаційно-правові заходи, які умовно поділяє на групи.

Адміністративно-правове забезпечення діяльності третейських судів досліджує Н. Литвин та визначає його як сукупність правових норм, що регламентують суспільні відносини у сфері третейського розгляду правових конфліктів і спрямовані на правове, організаційне й інформаційне забезпечення діяльності третейських судів в Україні [10, с. 17]. Науковець І. Прошутя адміністративно-правове забезпечення діяльності місцевих загальних судів в Україні розуміє як сукупність актів адміністративного законодавства, норми яких визначають ключові засади функціонування місцевих загальних судів в Україні, регулюють особливості адміністративно-правових відносин, в яких зазначені суди беруть участь [12, с. 68].

Науковець Р. В. Ігонін визначив адміністративно-правове забезпечення функціонування системи судів загальної юрисдикції як регламентовану адміністративно-правовими нормами діяльність суб'єктів державно-владних повноважень, яка спрямована на створення необхідних умов для належного функціонування системи судів загальної юрисдикції, та встановлену адміністративно-правовими нормами систему гарантій належного функціонування системи судів загальної юрисдикції [6, с. 40]. Суддя А. Борко визначив адміністративно-правове забезпечення функціонування судової системи України як цілеспрямоване здійснення уповноваженими суб'єктами з метою забезпечення нормального функціонування судової системи України суспільних інтересів і реальності прав громадян за допомоги адміністративно-правових норм і актів індивідуальної дії впорядкування, закріплення, охорони й розвитку організаційно-управлінських та інших відносин у сфері організації та діяльності судової системи України [3, с. 71].

Отже, адміністративно-правове забезпечення функціонування органів судової влади – це визначена та регламентована законодавством діяльність органів державної влади (судової пу-

блічної адміністрації та деяких органів виконавчої влади), що забезпечує оптимальний механізм функціонування судової системи через вчинення різних організаційно-правових і розпорядчих дій публічного характеру, які створюють всі умови для правильного функціонування судової системи.

Визначивши основні категорії адміністративно-правового забезпечення, можна дослідити зміст адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади. Згідно із тлумачним словником української мови, зміст – це те, про що говориться, розповідається де-небудь, те, що описується, зображується; суть, внутрішня особливість чого-небудь; певні властивості, характерні риси, які відрізняють дане явище, предмет від подібних явищ, предметів тощо; розумна основа, мета, призначення чого-небудь [1, с. 624].

Отже, базуючись на загальнотеоретичному понятті, визначимо зміст адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади як провідні складники адміністративно-правового забезпечення функціонування органів судової влади, які визначають їх місце в суспільстві, а також створюють усі належні умови для правильного функціонування системи правосуддя й ефективності її діяльності.

О. Гумін щодо елементів змісту адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади зазначає, що до основних елементів адміністративно-правового забезпечення варто віднести: об'єкт адміністративно-правового забезпечення; суб'єкт адміністративно-правового забезпечення; норми права (норми адміністративного права); адміністративно-правові відносини та їх зміст; гарантії, заходи, засоби, форми і методи адміністративно-правового забезпечення [4, с. 50].

Ми погоджуємося з такою загальною позицією вченого та вважаємо, що до провідних елементів змісту адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади варто віднести: 1) судову публічну адміністрацію, як владний суб'єкт адміністративно-правового забезпечення; 2) об'єкт адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади; 3) принципи адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади; 4) адміністративно-правові відносини у сфері забезпечення ефективності функціонування судової влади, їх зміст; 5) інші складники змісту адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади.

Висновки. Адміністративно-правове забезпечення ефективності функціонування судової влади України – це регламентована законодавством діяльність судової публічної адміністрації, яка здійснюється шляхом прийняття публічних приписів, координування протилежних суб'єктів публічної адміністрації та вчинення інших владно-розпорядчих дій, що спрямовані на реальну ефективність і створення належних умов для функціонування судової влади з метою захисту прав, свобод і законних інтересів осіб, суспільства та держави.

Особливості адміністративно-правового забезпечення ефективності функціонування судової влади України: 1) це певна діяльність, визначена і передбачена законодавством; 2) провідним суб'єктом є судова публічна адміністрація; 3) воно спрямоване на ефективність здійснення повноважень судової гілки влади; 4) полягає у вчиненні певних публічно-організаційних дій і прийнятті владних приписів; 5) створене для функціонування судової системи України; 6) належний стан такого забезпечення прямо пов'язаний із захистом прав, свобод і законних інтересів осіб, суспільства та держави.

Список використаних джерел:

1. Білодід І. Словник української мови : в 11-ти т. / І. Білодід // АН УРСР. Інститут мовознавства. – К. : Наукова думка, 1970–1980.
2. Бондар С. Організаційне забезпечення діяльності адміністративних судів. Актуальні проблеми права : теорія і практика / С. Бондар. – 2010. – № 18. – С. 588–596.
3. Борко А. Поняття і основні риси адміністративно-правового забезпечення функціонування судової системи України. / А. Борко // Публічне право. – 2013. – № 2. – С. 71–77.
4. Гумін О. Адміністративно-правове забезпечення : поняття та структура / О. Гумін // Наше право. – 2014. – № 4. – С. 46–50.
5. Дручек О. Поняття адміністративно-правового забезпечення прав, свобод та інтересів дитини органами внутрішніх справ України / О. Дручек // Форум права. – 2013. – № 2. – С. 123–128.
6. Ігонін Р. Поняття адміністративно-правового забезпечення функціонування системи судів загальної юрисдикції / Р. Ігонін // Адвокат. – 2011. – № 1. – С. 36–40.

7. Іерусалімова І. Механізм адміністративно-правового забезпечення прав і свобод людини та громадянина : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / І. Іерусалімова ; Інститут законодавства Верховної Ради України. – К., 2006. – 20 с.

8. Клименко О. Адміністративно-правове забезпечення державної регуляторної політики у сфері господарювання : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / О. Клименко ; Державний науково-дослідний інститут Міністерства внутрішніх справ України. – Київ, 2015. – 21 с.

9. Лазур Я. Поняття, сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення прав і свобод громадян у державному управлінні / Я. Лазур // Форум права. – 2009. – № 3. – С. 392–398.

10. Литвин Н. Адміністративно-правове забезпечення діяльності третейських судів в Україні : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Н. Литвин ; Національний університет Державної податкової служби України. – Ірпінь, 2010. – 20 с.

11. Олійник А. Теорія держави і права : [навч. посіб.] / А. Олійник. – К. : Юрінком-Інтер, 2001. – 176 с.

12. Прошутя І. Адміністративно-правове забезпечення діяльності місцевих загальних судів в Україні / І. Прошутя // Право і Безпека. – 2014. – № 4. – С. 64–70.

13. Степаненко К. Адміністративно-правове забезпечення прав і свобод громадян України за кордоном : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / К. Степаненко ; Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Д., 2009. – 19 с.

14. Толкачев К. Органи внутрішніх дел в механизме обеспечения личных конституционных прав и свобод граждан : [моногр.] / К. Толкачев. – Уфа : Уфимская высшая школа Министерства внутренних дел Союза Советских Социалистических Республик, 1991. – 168 с.

15. Що таке «забезпечення». Словopedia : літературне слововживання. – 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://slovopedia.org.ua/32/53399/30821.html>.

16. Яремко В., Сліпушко О. Новий словник української мови / В. Яремко, О. Сліпушко. – К. : Аконт, 2008. – 928 с.